

Становище по проекта на Споразумение за Партньорство за програмен период 2021 - 2027

Споразумението за Партньорство е добре структурирано и може да изпълни ролята си на стратегически документ, направляващ преговорите между Комисията и държавата относно ефективното и ефикасно използване на фондовете и изготвянето на оперативните програми. Изведените приоритети по отделните цели на Споразумението са на базата на идентифицираните дефицити в изпълнението на досегашните политики и до голяма степен адресират важни проблеми и предизвикателства за разрешаване през новия програмен период.

Намираме за адекватни и уместни заложените приоритети за изпълнение на европейския стълб за социални права по цел 4 от Споразумението. Предвиденият подход за Интегрирани териториални инвестиции с прилагане на подход отдолу-нагоре може да помогне за идентифицирането на най-важните, неотложни и специфични нужди и проблеми на отделните общности.

Това, което според нас липсва както в анализите, така и в изведените цели на политиките, е адресирането на **маргинализацията** на някои групи от населението и наличието на **гета** на територията на страната.

Маргинализацията на част от българските граждани, включително от етнически малцинства, е факт и тя се задълбочава. Това е проблем, който трябва да **признаем**, за да бъде **разрешен**. При това, трябва да признаем маргинализацията като процес, при който маргинализираните лица **не избират периферията на обществото по свое желание**, а са изгласкани там по принуда да съществуват на ръба на оцеляването си, с игнорирани нужди и желания и чувството, че са по-малко значими граждани. Хората в маргинализация **редовно се сблъскват със сериозна дискриминация и предразсъдъци**, които се явяват основни причини за задълбочаващото се социално изключване, бедност и алиенация на хората в маргинализация. **Без адресирането на дискриминацията и расизма не може да се очаква ефективно да се адресира маргинализацията.**

В условията на настоящата криза, породена от пандемията от Covid 19, най-вече излязоха хиляди маргинализирани семейства, заплашени от гладуване, изключени дори от системата за социално подпомагане. Това са групи от хора, често в активна възраст, без постоянен адрес и работа, изкарващи прехраната си ден за ден чрез събиране на материали за рециклиране, сезонна работа или работа в сивия сектор. Някои от тях нямат лични документи и не попадат

в обхвата на съществуващите социални услуги, а това често ги изключва и от целевите групи на процедурите по оперативните програми. Жилищата, които обитават семействата в маргинализация са далеч от представата ни за нормални домове, в които могат да бъдат отгледани деца. Често, тези жилища нямат законен статут и са разположени в урегулирани или неурегулирани територии, известни на всички като **гета**. **Като правило, гетата не попадат в обхвата на мерките и процедурите на оперативните програми.**

На практика, голяма част от досегашните мерки по оперативните програми **не достигат** до маргинализираните групи и до териториите, населени от тях и по-никакъв начин не допринасят за разрешаването на техните проблеми и за подобряването на социалния им статус.

В тази връзка, препоръчваме:

1. Наред с уязвимите групи, маргинализираните групи изрично да бъдат определени като целеви групи на мерките на бъдещите оперативни програми. В този смисъл, считаме, че е от изключителна важност в текстовете на Споразумението за Партньорство, в ЦП4, визиращи активното приобщаване на уязвимите групи в заетост и социално включване, да се конкретизира и групата на хората в маргинализация или в риск от маргинализация.
2. В анализите, използвани за обосновка на ЦП5 на СП, наред с индикирането на продължаващото задълбочаване на регионалните различия (както между районите от ниво 2, така и на по-ниско териториално ниво, а също и по оста градски-селски райони), да се акцентира и върху различията във вътреградските пространства и ареали и особено там, където съществуват гетоизирани квартали с маргинализирано население. Респективно, в ЦП5, интегрираните териториални стратегии, подход и инвестиции трябва да имат ясен фокус също и върху гетоизираните квартали с маргинализирано население за видимо подобряване на техническата и социална инфраструктура в тях, включително урегулирането им и подобряването на жилищните условия.
3. Предвид комплексността на проблематиката, която срещат маргинализираните групи и взаимната свързаност на факторите, пораждащи социално изключване и бедност, е нужно да се заложат на ниво СП интегриран подход за адресиране на маргинализацията и гетоизацията на част от населението в държавата. На базата на опита от сегашния програмен период, да се изгради предварително добре обмислена визия за интегриран подход като синергичен инструмент за действие при адресирането на маргинализацията и гетоизацията в обществото, с единен управляващ орган (напр. на ниво ЦКЗ).

4. Имайки предвид официалните данни, че всяко трето дете, постъпващо в първи клас, е с майчин език, различен от български, препоръчваме в текстовете на ЦП4, визиращи осигуряването на качествено приобщаващо образование за деца от уязвими групи, да се специфицира и групата на децата, чийто майчин език не е български. Включвайки подобни текстове в споразумението ще се увеличат възможностите за адресиране на нуждите на тези деца. Всеизвестен факт е, че практически стратегии, които не се основават на задълбочени знания за начина на живот, различния социален опит, културната идентичност на хората, към които са насочени, нямат големи шансове за успех.

Изработил: Лилия Макавеева, изпълнителен директор, Асоциация Интегро